

Reconversió mental

"Però què cony és en realitat l'IVEI?", exclamava el passat dijous un professor valencià de sociologia quan un antic alumne li va comentar els canvis de personal gestor que el PP ha dut a terme en aquesta institució. La desconexió del catedràtic, que per altra banda no deixa de ser ruboritzant en un membre del fòrum universitari, té certa justificació si pensem en la política que el PSOE va seguir en aquest organisme: congelació progressiva dels pressupostos assignats i arraconament promocional de les seues activitats, tot mantenint l'IVEI com un ens nebulós de prestigi intel·lectual del govern. Així doncs, el canvi en la direcció de l'entitat (el catedràtic de sociologia Josep Picó ha estat substituït pel teòleg Agustín Andreu), en la direcció de publicacions de la casa (el càrrec del professor d'història econòmica Màrius García Bonafé passa al filòsof José Luis Villacanas) i el relleu total dels directors dels onze instituts d'investigació que componen la corporació s'ha dut a terme sense gaire soroll, tot i les controvèrsies que ha generat en cercles periodístics i de pensament.

A final de mes, tindrà lloc la primera reunió dels nous responsables de la Institució Valenciana d'Estudis i Investigació (IVEI). El Partit Popular vol transformar-lo però conservar el seu prestigi.

La història socialista. Com en altres ciutats, a València es crea en 1947 la Institució Alfons el Magnànim, origen de l'IVEI, i és presidida per Artur Zabala, home de tarannà liberal en aquells temps paleolítics. L'Alfons el Magnànim formava part d'un pla governamental per promoure investigacions en diversos camps i envernissar l'involucionisme franquista. Depenia de la Diputació de València, i va destacar amb una publicació bilingüe dirigida pel mateix Zabala: la *Revista de Filologia Valenciana*. Amb l'arribada del PSOE al poder autonòmic al 1980, i sota l'impuls del president de la Diputació, Manuel Girona, la institució passa a ser dirigida per Josep Picó. Ara la meta era consolidar una institució cultural al servei dels ciutadans, que fomentara la investigació científica i la divulgació dels temes valencians. Es posen dempeus col·leccions com "Descobrim el País Valencià" o la "Biblioteca d'Estudis Universitaris". Així mateix, comença la seua trajectòria la revista miscel·lània *Debats*, concentrada en un primer moment en estudis historicistes fets en català des del país.

Amb l'arribada, en 1983, d'Antoni Asunción

a la presidència de la Diputació, la institució es transforma en l'IVEI, amb nous estatuts i un consorci entre Diputació i la Conselleria de Cultura de la Generalitat. D'aquesta última depèn l'IVEI en primera instància ja que és la Conselleria la institució que aporta la major part del pressupost. Amb l'entrada en joc de la Generalitat, el projecte es torna més ambiciós: l'IVEI havia d'assolir l'àmbit del País Valencià, i les diputacions de Castelló i Alacant havien de participar-hi. Però mai no es va aconseguir, molt probablement per dissensions internes de partit. Des dels inicis, es crea un consell rector de l'IVEI –l'anomenat Consell Ple– presidit pel president de la Generalitat, i format per representants de la Conselleria de Cultura i la Diputació amb uns consellers “de número”, que serà l'encarregat de prendre les grans decisions que afecten la institució. Aquests consellers són 40 en total, i són renovats cada dos anys, escollits entre personalitats rellevants de l'àmbit cultural i acadèmic valencià. Joan Fuster, Santiago Grisolí, Joan Francesc Mira o Tomàs Llorens són alguns dels noms que han anat component aquest òrgan. Aleshores, l'IVEI bifurca clarament els seus esforços i potencia les activitats d'un conjunt d'instituts d'investigació fundats per intensificar la tasca formativa (Institut d'Art, de Ciències Químiques, de Literatura i Filosofia, etcètera) i l'activitat editorial, que el director de publicacions, Màrius García Bonafé, converteix en el mascaró de proa de la casa. A poc a poc, l'IVEI deixa el català per a les col·leccions que aborden temes i autors específics del País Valencià i per a la col·lecció de poesia que supervisa Marc Granell. Així, de les 18

José Luis Villacañas és el nou director de publicacions de l'IVEI. Pretén mantenir l'ús del valencià a les col·leccions amb la mateixa cadència que ho va fer l'equip anterior. Villacañas vol convertir la revista *Debats* en una publicació plural des d'un punt de vista polític-cultural.

col·leccions de la institució, la majoria estan escrites en espanyol, incloses les més acurades i de renom cosmopolita, amb la benedicció de Josep Picó i del PSOE. Els motius que han anat al·legant per argumentar aquesta decisió viatgen entre el desconcert –deien que els faltaven traductors al català, quan, precisament, l'equip de l'IVEI està format per professionals molt competents en la traducció– i la finalitat comercial. Segons Enric Sanchis, un dels càrrecs responsables del departament de publicacions, “al País Valencià, sempre ha existit una bicefàlia pel que fa la cultura a què ha de contribuir, si a l'escripta en català o a l'espanyola. I es va decidir contribuir sobretot a l'espanyola, i a la iberoamericana, per motius de nivell d'influència i per una

elecció de rendibilitat. De fet, l'IVEI edita textos pensats per a vendre's. Hem procurat treballar el camp de la distribució comercial, i hem aconseguit ingressar anualment de 25 a 30 milions anuals en vendes.”

No obstant això, col·leccions com la de les biografies (escrites en castellà, hi destaquen les d'Stendhal, escrita per Michel Crouzet o la de Léon Blum, per Jean Lacouture) han recobert de prestigi cultural la institució, com ho ha fet també la revista *Debats*. García Bonafé va decidir extirpar totalment el català de la revista –excepció feta de la capçalera– com també les contribucions d'autors autòctons, orientant-la cap a les reflexions polític-socials i basant-la en traduccions a l'espanyol de texts d'autors d'altíssim nivell, com Habermass o Bobbio. La significació de la revista trimestral *Debats* dins de la discussió sociològica, i més enllà de la socialdemocràcia, està fora de dubte, tot i l'absència de senyes d'identitat valencianes. Però el PSOE mai no ha vist clara la contribució de la institució, a diferència d'altres creacions seues com el calorosament complimentat IVAM, i ha anat retallant-li des del 92 el pressupost (vegeu quadre pàgina 41). De fet, fa uns anys, es va estendre la brama que l'entitat podria desaparèixer.

L'intel·lectualitat popular. L'actual conseller de Cultura, Fernando Villalonga, ha tornat a projectar l'ombra de la desaparició. La sospita es va suscitar novament quan el passat setembre es va especular amb la possibilitat d'eliminar l'IVEI si els membres del Consell Ple posaven traves als canvis de directors d'institut que ell i el president de la Diputació, Manuel Taracón, volien realitzar. No hi va haver bel·ligerància. Així, les noves direccions han

Resum de publicacions 1980-1994

	Publicacions IVEI resultat d'investigació	Publicacions IVEI no derivades d'investigació	Revistes i altres publicacions	Total	Publicacions generades per l'IVEI *
1980	1	1	-	2	-
1981	3	24	2	29	-
1982	5	27	2	34	-
1983	8	13	3	24	2
1984	6	14	4	24	1
1985	5	17	4	26	1
1986	11	25	4	40	3
1987	13	31	8	52	3
1988	6	23	7	36	2
1989	1	25	5	31	3
1990	5	33	4	42	5
1991	6	25	4	35	10
1992	8	34	9	51	6
1993	5	18	7	30	10
1994	6	27	7	40	2
TOTAL	89	337	70	49	48

* Publicacions editades per altres institucions públiques o privades basades en Investigacions de l'IVEI.

Font: MEMÒRIA D'INVESTIGACIONS DE L'IVEI

R. PUCHADES

quedat de la següent manera: l'Institut d'Art, per al catedràtic d'història de l'art Joaquín Bercher; el de Biologia i Geologia, per al catedràtic de biologia Antonio Pellín; el de Física i Matemàtiques, per al catedràtic de física mèdica Francisco Dalmases; el de Química, per al catedràtic de bioquímica Luis Franco; el de Ciències de la Salut, per al catedràtic de medicina Javier García Conde; el d'Economia, per al catedràtic d'organització d'empreses Enrique de Miguel; el de Geografia, per al catedràtic d'enginyeria cartogràfica Manuel Chueca; el d'Història, per al catedràtic d'història moderna Antonio Mestre; el de Musicologia, per a la col·laboradora del diari ultraconservador *Las Provincias* i catedràtica de repentinació Àngels López; el de Literatura i Filologia, per al catedràtic de literatura espanyola i membre habitual de tertúlies televisives Andrés Amorós —que dirigità des de Madrid, on resideix—; i el de Sociologia i Antropologia Social tindrà com a director el catedràtic de filosofia política José Montoya. Villalonga ha continuat protagonitzant la polèmica amb un advertiment: els consellers d'adscripció socialista seran reemplaçats a finals d'any. Andreu dirigeix l'IVEI des de la nova seu de la institució, el Centre Cultural la Beneficència, amb un assessor, Manuel Canet, un teòleg format culturalment a Alemanya. Agustín Andreu va nàixer a Paterna fa 67 anys, és doctor en teologia oriental antiga, estudis del filòsof alemany Leibnitz i antic col·laborador d'Adolfo Suárez.

El director, que no coneixia Villalonga fins al seu nomenament, reivindica "la concepció social i cultural humanista més enllà de les ideologies marcades". S'enfronta a la gestió de l'IVEI amb l'estret pressupost de 1995 (199 milions de pessetes) i la seua preocupació més immediata és connectar l'IVEI amb les diputacions d'Alacant i Castelló. Pensa potenciar la tasca investigadora dels instituts i vol promoure la connexió de l'IVEI amb "els professors de facultat i estudiants més vius, i també amb els investigadors més decidits". "Per aconseguir-ho —declara Agustín Andreu— cal posar en ordre la biblioteca de l'IVEI, i oferir-la al servei públic. Tenim per exemple una de les millors biblioteques econòmiques europees per poder estudiar el crack del 29." Agustín Andreu manifesta que respecta el treball de l'equip anterior, i afegeix que "cal donar una nova interpretació de formes i continguts a les investigacions generades per la institució". Remodelació sobre una base continuista que també

Agustín Andreu ha passat a dirigir la institució. Manifesta que respecta el treball que va fer el PSOE, però vol donar una nova interpretació de formes i continguts a les investigacions generades per l'IVEI.

vol fer arribar a l'idioma: "utilitzarem el valencià amb les normes que s'han anat utilitzant fins aquest moment, i el mantindrem en les mateixes col·leccions".

De mateixa manera opina el nou director de publicacions, José Luis Villacanas, doctor en filosofia nascut fa 40 anys a Jaén, amb residència a València, i catedràtic de la Universitat de Múrcia. Estudiós de Kant —precisament, l'antagonista intel·lectual de Leibnitz— assegura el manteniment de la llengua, tot i que es manifesta partidari d'introduir traduccions al castellà a peu de pàgina en la col·lecció de poesia: "jo vaig aprendre a estimar a Espriu i Ferrater des de Jaén. El lector de poesia castellanoparlant sabrà valorar així la textura idiomàtica dels versos en valencià i castellà", explica. El nou director de publicacions preveu un canvi notori per a *Debats*, que ara ven uns 3.000 exemplars (al voltant de 1.000 mitjançant subscripcions): "La revista ha estat el punt inexcusable d'alta cultura de l'esquerra socialdemòcrata. Però la nova etapa ha de ser més plural. Hi haurà menys espai per al debat polític i més per al cultural. La discussió política anirà més enllà de l'estat del benestar, i hi tindran cabuda reflexions sobre la dimensió cultural del cristianisme, el liberalisme, el republicanisme o el pragmatisme. També hi haurà menys traducció de textos i més col·laboració actualitzada d'autors estrangers, espanyols i valencians, que ho podran fer en valencià, perquè l'idioma és una cosa que surt de l'ànima i considerem el nostre lector prou format per a comprendre-ho".

El primer exemplar del nou *Debats* veurà la llum al desembre. Andreu i Villacanas han estat definits per altres intel·lectuals com "orteguians, exponents de la dreta més formada". Caldrà ara comprovar si la dreta valenciana "menys formada" deixa de pressionar contra de qualsevol procés de continuïtat cultural de previsions coherents.

Joan M. Oleaga

Evolució dels pressupostos

anuals

